

УДК 342.5

Конституційне право; муніципальне право

Болдирєв Сергій В'ячеславович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри державного будівництва

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Boldyriev Serhii

Candidate of Juridical Sciences (PhD), Associate Professor,

Associate Professor at the Department of the State Building

Yaroslav Mydryi National Law University

Лінник Микола Павлович

студент факультету адвокатури

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Linyuk Mykola

Student of the Faculty of Advocacy

Yaroslav Mydryi National Law University

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ. НАПРЯМИ І
СПОСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У ВОЄННИЙ
ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ**

**НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ МАТЕРИАЛЬНО-ФИНАНСОВОГО
ОБЕСПЕЧЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ. НАПРАВЛЕНИЯ И
СПОСОБЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ В
ВОЕННЫЙ И ПОВОЕННЫЙ ПЕРИОДЫ**

**SOME ISSUES OF MATERIAL AND FINANCIAL PROVISION OF
REGIONAL DEVELOPMENT. DIRECTIONS AND METHODS OF
STIMULATING THE DEVELOPMENT OF REGIONS IN THE WAR AND
POST-WAR PERIODS**

Анотація. *Стаття присвячена вивченню окремих питань матеріально-фінансового забезпечення регіонального розвитку в Україні. Досліджено напрями і способи стимулювання розвитку регіонів України у воєнний та повоєнний періоди.*

Спираючись на чинне законодавство, а також на наукові праці провідних українських вчених, виокремлено напрями державної регіональної політики. Виходячи з поставленої мети, акцентовано на ключових принципах проведення такої політики, на тих цілях і завданнях, які мають бути поставлені й виконані першочергово. Доведено, що головна роль у цьому відводиться фінансово-матеріальній самостійності об'єднаних територіальних громад і регіонів України.

Вивчено шляхи вдосконалення чинної нормативно-правової бази України у контексті державної регіональної політики, бюджетного законодавства, питань підготовки, оцінки й відбору інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку. Наголошено, що це вкрай важливо, особливо з огляду на те, що приведення української юридичної бази до належного стану є запорукою стабільного регіонального розвитку.

Акцентовано на необхідності подолання колізій між приписами Примірного положення про регіональну комісію з оцінки та проведення попереднього конкурсного відбору інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, і наказу Міністерства розвитку громад та територій України «Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку».

За результатами проведеного дослідження сформовано висновки. Викладені в роботі положення можуть використовуватися українськими вченими при подальших наукових розробках.

Ключові слова: *державна регіональна політика, розвиток регіонів, місцеве самоврядування.*

Summary. *The article is devoted to the study of certain issues of material and financial support of regional development in Ukraine. The directions and methods of stimulating the development of the regions of Ukraine in the war and post-war periods have been studied.*

Based on the current legislation, as well as on the scientific works of leading Ukrainian scientists, the directions of state regional policy are highlighted. Based on the set purpose, emphasis is placed on the key principles of such a policy, on those goals and tasks that must be set and fulfilled as a matter of priority. It has been proven that the main role in this is given to the financial and material independence of the united territorial communities and regions of Ukraine.

Ways of improving the current normative and legal framework of Ukraine in the context of state regional policy, budget legislation, issues of preparation, assessment and selection of investment programs and regional development projects that can be implemented at the expense of the state regional development fund have been studied. It was emphasized that this is extremely important, especially given the fact that bringing the Ukrainian legal base to a proper state is the key to stable regional development.

Emphasis is placed on the need to overcome conflicts between the provisions of the Model provisions on the regional commission for evaluation and preliminary competitive selection of investment programs and regional development projects, which can be implemented at the expense of the state fund for regional development,

and the Order of the Ministry of community and territorial development of Ukraine «Issues of preparation, evaluation and the selection of investment programs and regional development projects that can be implemented at the expense of the funds of the state regional development fund».

Based on the results of the research, conclusions were drawn. The provisions outlined in the work can be used by Ukrainian scientists in further scientific developments.

***Key words:** state regional policy, development of regions, local self-government.*

Постановка проблеми. Реалізація державної регіональної політики, особлива роль в чому відведена питанням матеріально-фінансового забезпечення регіонального розвитку, стала одним із найбільш характерних проявів процесу децентралізації влади в Україні. Однак, як показав час, вони актуалізувалися з новою силою з початком збройної агресії проти України. Так, перед українськими науковцями постало завдання з'ясувати, яким чином чи у який спосіб краще стимулювати розвиток регіонів у воєнний і повоєнний періоди. Вивчення думок учених дозволяє стверджувати, що передусім варто вдосконалити чинну вітчизняну нормативно-правову базу з питань матеріально-фінансового забезпечення регіонального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вже не одне десятиліття поспіль проблеми формування і реалізації державної регіональної політики, матеріально-фінансового забезпечення регіонів, виявлення колізій і прогалин у вітчизняному законодавстві, визначення шляхів їх усунення в центрі уваги українських науковців. Теоретичною основою при написанні статті стали праці таких провідних учених, як: В. О. Величко [1], А. Ф. Ткачук [2], В. В. Лойко [1], А. В. Маринів [1], Т. В. Стешенко [1] та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). З огляду на актуальність і нагальність якнайшвидшого виокремлення ключових напрямів державної регіональної політики й ефективних способів її реалізації, виявлення колізій і прогалин у чинній нормативно-правовій базі України автори обрали за мету даного дослідження розроблення та внесення пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України з питань матеріально-фінансового забезпечення регіонального розвитку, з'ясування особливостей останнього у воєнний і повоєнний періоди.

Виклад основного матеріалу дослідження. Приступаючи до висвітлення питання матеріально-фінансового забезпечення регіонального розвитку, передусім вкажемо, що воно на даний час регламентується такими нормативно-правовими актами, як:

- Закон України «Про засади державної регіональної політики» [3];
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» [4];
- Бюджетний кодекс України [5];
- наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження примірною Положення про регіональну комісію з оцінки та проведення попереднього конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» [6];
- наказ Міністерства розвитку громад та територій України «Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» [7].

Детально вивчивши приписи вищевказаних актів, можемо стверджувати, що державна регіональна політика має будуватися насамперед на засадах просторової, політичної, економічної, соціальної, гуманітарної та ментальної єдності України. Наведене повністю узгоджується з положеннями Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022 [4]. Така єдність досягається виключно завдяки децентралізації повноважень, зокрема, у сфері матеріально-фінансового забезпечення задля досягнення поступового розвитку всіх регіонів нашої держави, і рівномірному їх розподілу. Однак, проаналізувавши територіальний розподіл новоутворених підприємств в межах країни в період із 2015 по 2022 роки, що, як відомо, є однією з характеристик сучасної державної регіональної політики, можна помітити, що переважна їх більшість відкривається в західних і центральних регіонах України [8]. Таку тенденцію можна пояснити двома факторами:

1) центральні й західні регіони України більш віддалені від державних кордонів із країною-агресором;

2) саме східні регіони України (Харківщина, Дніпропетровщина, Полтавщина, Запоріжжя) історично є більш промислово розвиненими, ніж західні (Львівщина, Хмельниччина, Закарпаття та інші) [9].

Таким чином, поява у західних і центральних регіонах держави підприємств сприяє зменшенню їх промислової диференціації, проте в як нагальне за умов збереження такої тенденції в реалізації державної регіональної політики не варто все-таки сподіватися на досягнення рівномірного розвитку промисловості кожного регіону, бо такого завдання чи принаймні згадування про це як нагальну потребу в актах нема.

Більш того, подібна державна регіональна політика шкідлива в контексті реалізації принципу згуртованості регіонів. Яскравим прикладом і

підтвердженням цього слугує той факт, що в період із 2015 по 2022 роки держава фактично не приділяла достатньої уваги рівномірності розподілу виробничих потужностей у межах країни, а це суперечить меті – досягнення соціальної й економічної єдності регіонів України.

Дещо інша ситуація нині. Із початку повномасштабного вторгнення армії РФ на територію нашої держави більшість міст і містечок східної, центральної і південної частин зазнали суттєвих руйнувань, а отже, зараз мова йде вже про повоєнну відбудову країни. З огляду на це були влада, завдяки внесенню змін до законодавства України, впроваджених відповідним Законом, вводить в обіг новий термін «відновлення регіонів і територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України» [4]. Ні для кого у світі не новина, що від збройної агресії з боку РФ постраждав кожен регіон нашої країни, однак найбільш зруйнованими є саме території Донбасу, прикордонних із РФ областей (Харківської, Сумської, Чернігівської та ін.), Київської області і півдня України. Враховуючи цей факт, а також специфіку побудови нових підприємств із 2015 по 2022 роки, масову виробничо-робітничу міграцію із прикордонних із РФ областей (яка розпочалася у 2014 році, а активізувалася у 2022) внаслідок вторгнення РФ, стає очевидним і зрозумілим, що згадані регіони та території перш за все необхідно відновлювати, зокрема, шляхом надання додаткових дотацій із державного бюджету. Виходячи з цього, вбачається, що в повоєнний період акцент державної регіональної політики має бути поставлений на поверненні вимушених мігрантів до тих територій, де вони проживали до початку збройної агресії проти України.

Звісно, до реалізації повоєнної відбудови регіонів необхідно підходити комплексно, проте головними напрямками цього процесу мають стати:

- 1) суттєве збільшення місцевих і регіональних бюджетів, оскільки ОТГ і регіони в цілому, як правило, не у змозі самостійно забезпечити достатні

обсяги доходів до відповідних бюджетів задля покриття власних видатків [1]. Проте відновленням належних територій ОТГ мають займатися самостійно, оскільки місцеві жителі й органи місцевого самоврядування більш обізнані щодо особливостей і проблем відповідних населених пунктів, ніж органи регіональної чи державної влади;

2) повернення до того фактичного рівня доходів зведених бюджетів областей (і міст Київ і Севастополь) та тих темпів зростання валового регіонального продукту (ВРП), які існували станом на 2021 рік (за середньорічними показниками). Вбачається, що вказане має стати одним із важливих векторів державної регіональної політики. Звісно, задля досягнення такої мети найбільшого фінансування потребуватимуть ті регіони й території, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України найсильніше;

3) а вже після цього доцільно передбачити таке фінансування регіонів у рамках державної регіональної політики, щоб між регіонами України підтримувався баланс у темпах зростання виробництва, побудови нових підприємств тощо. Це реалізується завдяки як посиленому фінансуванню відповідних місцевих виробництв, так і впровадженню квот, що сприятиме стимулюванню притоку приватних інвестицій до відповідних територій.

Вбачається, що за такого плану дій держава зможе посилити згуртованість регіонів України, а основними матеріально-фінансовими джерелами реалізації такої політики мають стати міжбюджетні трансферти (з державного бюджету до регіональних), міжнародні інвестиції, репарації з боку країни-агресора та інші надходження, які спрямовуватимуться безпосередньо в певний регіон.

Продовжуючи розгляд питання, зупинимось на деяких теоретичних аспектах, а саме спробуємо проаналізувати суть і зміст введених законодавцем термінів «регіон» і «макрорегіон», що дозволить у подальшому сформулювати

позиції щодо вдосконалення чинної нормативно-правової бази і обрання шляхів реалізації державної регіональної політики.

Так, відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про засади державної регіональної політики» під терміном «регіон» слід розуміти Автономну Республіку Крим, області, міста Київ і Севастополь [3]. Що ж стосується терміна «макрорегіон», то відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 1 цього Закону ним є декілька регіонів чи їх частини, об'єднані за спільними ознаками, яким притаманні спільні проблеми розвитку, у межах яких реалізуються спеціальні для цієї території програми регіонального розвитку [3].

Спираючись на вищенаведене, зауважимо, що головною неточністю цих визначень є те, що ними не охоплюються певні особливості міст Київ і Севастополя. На наш погляд, їх закріплення дозволити б віднести згадані міста до макрорегіонів. Вбачається, що такими особливостями є:

- 1) для обох міст – спеціальний статус, складна внутрішня структура
- 2) для міста Київ: кількість населення (2 962 180 осіб) [10, с. 5] і велика площа;
- 3) для міста Севастополь: дислокацію військових формувань іноземної держави.

Вважаємо, що з огляду на вказане міста Київ та Севастополь можуть підпадати під поняття «макрорегіон», а отже, законодавцю доречно переглянути трактування терміна «макрорегіон», наведене в п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про засади державної регіональної політики», і включити після слів «... програми регіонального розвитку» тезу «, а також міста Київ і Севастополь».

Поки цього не зроблено, міста Київ та Севастополь нами визначатимуться виключно як окремі регіони, а не повноцінні макрорегіони, тобто відповідно до чинного законодавства.

З'ясувавши відмінності, перейдемо безпосередньо до державної регіональної політики. Передусім наголосимо, що при її реалізації провідну роль слід надавати саме регіональній владі, представленій відповідними державними адміністраціями. Особливо зрозумілим це стало під час повномасштабного вторгнення РФ на територію України: держадміністрації отримали статус військових, були наділені належними повноваженнями щодо управління певною територією під час дії воєнного стану. Тільки таким чином були досягнуті згуртованість і максимальна ефективність у взаємодії виконавчих органів місцевої влади, органів місцевого самоврядування та інших органів влади, що діють «на місцях».

У той же час слід пам'ятати, що протягом усієї історії України як незалежної держави роль і значення міст невинно підвищувалися. Приток сільського населення до міст або найближчих до них населених пунктів і переорієнтація видів діяльності населення (насамперед від сільського господарства до виробництва) призвели до того, що наразі поза містами проживає лише 30,4% населення України (за приблизними підрахунками) [10, с. 5].

Звісно, усе це створює низку проблем, йдеться, наприклад, про стрімке збільшення площ міст (утворюються так звані «субурбії», що мають житловий, промисловий або інший характер), надвисоку густоту населення в межах відповідних територій або невиправдано велику вагу міст в економіці України. Однак найістотнішим недоліком, який прослідковується на даному етапі розвитку держави, є така закономірність: зі збільшенням кількості населення відповідної ОТГ зростає й середня сума власних доходів, отриманих ОТГ на 1 мешканця [1]. Така динаміка спричиняє серйозну диференціацію за показником рівня життя між мешканцями різних ОТГ як у рамках регіонів, так і по всій Україні.

З огляду на це, на наше переконання, саме міста мають стати інтелектуальними й фінансовими донорами для рівномірного як розвитку кожної ОТГ, так і розподілу доходів мешканців відповідного регіону зокрема й України загалом. Очевидно, збройна агресія проти України внесла свої корективи, внаслідок яких деякі міста України втратили від 50% до 100% своєї економічної потужності. Однак те саме стосується й маленьких населених пунктів і територій України, які також потребують комплексного відновлення.

Спираючись на вищезазначене, пропонуємо п. 2 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про засади державної регіональної політики» викласти в такій редакції: «2) зменшення територіальної диференціації за показниками соціально-економічного розвитку як у цілому по Україні, так і всередині кожного регіону окремо (та всередині макрорегіонів Києва та Київської області і Севастополя та АРК відповідно).

Безумовно, вказані зміни торкнуться й бюджетного законодавства України. Так, горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів місцевого самоврядування має бути переорієнтоване із загальнодержавних показників на показники всередині кожного регіону (макрорегіону) окремо, тобто розподіл коштів від багатших ОТГ (за показником податкоспроможності бюджетів і рівнем доходів на 1 мешканця) до бідніших має відбуватися насамперед у рамках відповідного регіону (макрорегіону) України.

Варто додати, що державна регіональна політика з точки зору матеріально-фінансового забезпечення регіонального розвитку має зводитися до:

- 1) збільшення бюджетів держадміністрацій (військових адміністрації) і бюджетів місцевого самоврядування шляхом дотацій із державного бюджету до місцевих, міжнародної фінансової допомоги та інших потенційних надходжень;
- 2) зменшення диференціації за показниками соціально-економічного розвитку як у цілому по Україні, так і всередині кожного регіону окремо.

Одним із головних інструментів проведення державної регіональної політики має стати Державний фонд регіонального розвитку (далі – ДФРР). Напередодні повномасштабного вторгнення РФ на територію України, що сталося 24.02.2022 року, законодавцем були внесені зміни до Бюджетного кодексу України, згідно з якими передбачалося збільшення обсягу ДФРР з «не менше 1 % прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період» до «не менше 1,5 %» [11]. Це, безумовно, є доцільним, проте, враховуючи повномасштабну збройну агресію проти України й масштаби руйнувань, що були нею спричинені, обсяг ДФРР необхідно збільшити до «не менше 2 %». Зокрема, такі зміни можуть бути реалізовані і завдяки фінансовій допомозі з боку міжнародних партнерів України.

Остання пропозиція стосуватиметься підготовки, оцінки й відбору інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку. Наразі для проведення оцінки й попереднього конкурсного відбору проєктів створюються регіональні комісії, які складаються з представників:

- 1) органу, який її утворив, – не більше 1/3 загальної кількості складу регіональної комісії;
- 2) асоціацій органів місцевого самоврядування – не менше 1/3 загальної кількості складу регіональної комісії;
- 3) громадських об'єднань, до сфери діяльності яких належать питання соціально-економічного, інвестиційного та/або регіонального розвитку територій і які мають досвід роботи з органами місцевого самоврядування, – не менше 1/3 загальної кількості складу регіональної комісії.

Однак така структура складу регіональної комісії не є достатньо ефективною, оскільки під час оцінки й проведення попереднього конкурсного відбору проєктів

роль асоціацій органів місцевого самоврядування і відповідних громадських об'єднань є занадто високою. Головним недоліком такої системи виступає те, що вищезазначені суб'єкти регіональної комісії можуть мати злочинну зацікавленість (конфлікт інтересів) у фінансуванні певних проєктів. Крім того, існує загроза затвердження певних проєктів шляхом змови між представниками асоціацій органів місцевого самоврядування і відповідних громадських об'єднань, оскільки вони знаходяться на одному – місцевому – рівні і можуть мати спільні злочинні інтереси.

У разі виникнення таких обставин регіональна влада (державні адміністрації) не матиме можливості суттєво вплинути на рішення регіональної комісії щодо певного проєкту, оскільки у складі комісії регіональна влада може мати не більше 1/3 представників.

Виходячи з наведеного, а також беручи до уваги велике значення державних адміністрацій в реалізації державної політики, що вже було доведено, склад регіональної комісії має виглядати таким чином:

- 1) орган, що утворив комісію, – 1/2 загальної кількості складу регіональної комісії;
- 2) представники асоціацій органів місцевого самоврядування – 1/4 загальної кількості складу регіональної комісії;
- 3) відповідні громадські об'єднання – 1/4 загальної кількості складу регіональної комісії.

Варто зупинитися ще на одному моменті. Відповідно до абз. 2 п. 8 Примірного положення про регіональну комісію з оцінки та проведення попереднього конкурсного відбору інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку [6], затвердженого наказом, засідання регіональної комісії є правомочним за умови присутності на ньому

не менш як 2/3 членів складу Комісії, а згідно з абз. 6 п. 8 того ж акта рішення вважаються ухваленими, якщо за них проголосувало більш як половина присутніх на засіданні членів Комісії.

Однак у наказі «Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» немає відповідної вказівки щодо правомочності засідання, описується лише процес прийняття рішення [7]. Так, відповідно до змісту абз. 34 п. 2 цього наказу «Оцінка проектів здійснюється на онлайн-платформі усіма або не менш ніж 1/3 кількості членів регіональної комісії...» [7].

Враховуючи наявну колізію, існує необхідність додати норму стосовно правомочності засідання Комісії й прийняття рішення у вигляді оцінки проектів, а також внести зміни до абз. 34 п. 2 наведеного наказу, виклавши це положення в такій редакції:

«Оцінка проектів здійснюється на онлайн-платформі усіма або не менш ніж 2/3 кількості членів регіональної комісії по кожному технічному завданню (із дотриманням пропорційного представництва представників органів виконавчої влади, асоціацій органів місцевого самоврядування й громадських об'єднань) шляхом заповнення Форми оцінювання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, затвердженої цим наказом».

Висновки. Підсумовуючи, наголосимо, що у воєнний та повоєнний період курс державної регіональної політики має бути обиратися виключно з огляду на спільні інтереси регіонів України, а однакові темпи розвитку регіонів є одним із найбільш важливих принципів, якому має відповідати державна регіональна політика.

Ті регіони і території, що найбільше постраждали внаслідок збройної агресії проти України, мають отримати державну допомогу першочергово. Створення економічно відсталих територій України є недопустимим. Промисловість має розвиватися якомога активніше.

Одним із важливих напрямів державної регіональної політики має стати збільшення фінансово-матеріальної самостійності ОТГ і регіонів України.

Вдосконалення чинної нормативно-правової бази України має стосуватися:

1. Закону України «Про засади державної регіональної політики».
2. Бюджетного законодавства.
3. Питань підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.

Література

1. Лойко В.В., Величко В.О., Маринів А.В., Стешенко Т.В. Забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики». 2020. Т. 2. № 33. С. 69-74.
2. Ткачук А. Ф. Відновлення України. Регіональний аспект. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/vidnovlennja-ukrajini-rehionalnij-aspekt.html>
3. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 року № 156-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 13. Ст. 90.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і

- територій: Закон України від 09.07.2022 № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>
5. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010. №2456-VI // Відом. Верховної Ради України. 2010. № 50. Ст. 572.
 6. Про затвердження примірною Положення про регіональну комісію з оцінки та проведення попереднього конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 17.04.2015 № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0074858-15#Text>
 7. Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку: Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 15.06.2021 № 150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0931-21#Text>
 8. Карта підприємств України, що були відкриті з початку 2015 року. URL: <https://uprom.info/maps-business/>
 9. Бюджети областей України: доходи та видатки в 2021 році. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/01/15/infografika/finansy/byudzhety-oblastej-ukrayiny-dohody-ta-vydatky-2021-roczі>
 10. Державна служба статистики України. Чисельність наявного населення України на 1 січня / Редкол. М. Тімоніна. К. : Державна служба статистики України, 2021. С. 5.
 11. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України: Закон України від 15.02.2022 № 2042-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-20#n5>

References

1. Loiko V.V., Velychko V.O., Maryniv A.V., Steshenko T.V. Zabezpechennia finansovoi spromozhnosti obiednanykh terytorialnykh hromad. Zbirnyk naukovykh prats «Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky». 2020.T. 2. № 33. S. 69-74.
2. Tkachuk A. F. Vidnovlennia Ukrainy. Rehionalnyi aspekt. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/vidnovlennja-ukrajini-rehionalnij-aspekt.html>
3. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 roku № 156-VIII // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2015. № 13. St. 90.
4. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zasad derzhavnoi rehionalnoi polityky ta polityky vidnovlennia rehioniv i terytorii: Zakon Ukrainy vid 09.07.2022 № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>
5. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy vid 8 lypnia 2010. №2456-VI // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2010. № 50. St. 572.
6. Pro zatverdzhennia prymirnoho Polozhennia pro rehionalnu komisiuu z otsinky ta provedennia poperednoho konkursnoho vidboru investytsiinykh proham i proektiv rehionalnoho rozvytku, shcho mozhut realizovuvatysia za rakhunok koshtiv derzhavnoho fondu rehionalnoho rozvytku: Nakaz Ministerstva rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy vid 17.04.2015 № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0074858-15#Text>
7. Pytannia pidhotovky, otsinky ta vidboru investytsiinykh proham i proektiv rehionalnoho rozvytku, shcho mozhut realizovuvatysia za rakhunok koshtiv derzhavnoho fondu rehionalnoho rozvytku: Nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy vid 15.06.2021 № 150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0931-21#Text>

8. Karta pidprijemstv Ukrainy, shcho byly vidkryti z pochatku 2015 roku. URL: <https://uprom.info/maps-business/>
9. Biudzhety oblastei Ukrainy: dokhody ta vydatky v 2021 rotsi. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/01/15/infografika/finansy/byudzhety-oblastej-ukrayiny-doxody-ta-vydatky-2021-roczy>
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Chyselnist naiavnoho naseleattia Ukrainy na 1 sichnia / Redkol. M. Timonina. K. : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2021. S. 5.
11. Pro vnesennia zmin do Biudzhetnoho kodeksu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 15.02.2022 № 2042-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-20#n5>